

ITINERARI URBÀ 2

Casc Antic i Ravals



TREMP AL LLARG DEL TEMPS

DELS ORÍGENS A L'EDAT MODERNA



Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació
Centre de Recursos Pedagògics del Pallars Jussà

Autores
Maria Tohà Dòria
Francesc Farràs Grau
M. Teresa Sabarich Moyes

Assessorament
Francesc Fité. Professor d'història de l'art de la Universitat de Lleida

Correcció ortogràfica
Sílvia Romero.

Dipòsit Legal: L-420-08

Edita

 Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació
Centre de Recursos Pedagògics del Pallars Jussà

ÍNDEX

INTRODUCCIÓ.....	2
------------------	---

HISTÒRIA I EVOLUCIÓ URBANÍSTICA

Fonts d'informació.....	4
Etimologia del nom de Tremp	4
Des dels orígens a l'Alta Edat Mitjana.....	5
Alta Edat Mitjana: del segle IX al segle XIII	5
La Baixa Edat Mitjana: Segles XIII i XIV	6
L'Edat Moderna. Finals del segle XV a finals del XVIII	7
Bibliografia	8

GALERIA D'MATGES.....	9
-----------------------	---

PLÀNOLS

1. Alta Edat Mitjana	13
2. Baixa Edat Mitjana	14
3. Edat Moderna	15

ACTIVITATS

ACTIVITATS ABANS DE L'ITINERARI.....	17
ACTIVITATS DURANT L'ITINERARI	20
ACTIVITATS DESPRÉS DE L'ITINERARI	29

INTRODUCCIÓ

Els itineraris urbans constitueixen una important eina didàctica per l'ensenyament - l'aprenentatge de les ciències socials. Ensenyar a fixar-se en els petits detalls pot ser un estímul pel desenvolupament de la capacitat d'observació i de l'interès per l'espai urbà. Aprendre a llegir la ciutat implica que allò que veiem de forma habitual pren un significat nou des de la perspectiva de les ciències socials.

En el cas de la ciutat de Tremp, la seva configuració urbanística és especialment idònia per observar i comprendre de quina manera els canvis socials, econòmics i demogràfics que se succeeixen al llarg de la història, condicionen el creixement urbanístic dels pobles i ciutats.

El conjunt d'itineraris urbans Tremp al llarg del temps. Dels orígens a l'Edat Moderna pretén ser una eina per ajudar als alumnes en aquest treball d'observació i comprensió de la vida de la ciutat en un determinat moment històric.

Aquest conjunt està format per tres itineraris de diferent contingut i durada:

Itinerari urbà 1. Casc antic. Educació primària. 2 hores de durada

Itinerari urbà 2. Casc antic i raval. Educació secundària, 3 hores de durada

Itinerari urbà 3. Casc antic i església. Educació secundària, 3 hores de durada

Cadascun dels itineraris està format per dos dossiers: un material de l'alumne i un material per al professor

El **material de l'alumne** s'estructura en dues parts:

Material de consulta:

Explica l'evolució històrica i urbanística de la ciutat des dels orígens fins l'Edat Moderna. S'adjunten els plànols amb l'estructura urbanística de les diferents èpoques històriques que s'analitzen. Inclou també la bibliografia utilitzada i una galeria d'imatges per facilitar els treballs previs i posteriors a la visita

Activitats didàctiques:

Aquestes es plantegen en relació al desenvolupament de l'itinerari:

- *Activitats abans de l'itinerari* amb un treball introductori.
- *Activitats durant l'itinerari:* Es planteja un seguit d'activitats per observar i analitzar els diferents elements històrics i urbanístics i que es realitzaran en les diferents parades previstes en l'itinerari.
- *Activitats després de l'itinerari:* Són bàsicament activitats de recopilació i de síntesi del treball realitzat

El **material del professor** s'estructura en tres parts:

- La guia de l'itinerari durant les diferents parades, on el professor troba tota la informació necessària per realitzar el treball d'observació i anàlisi previst en l'itinerari.
- Informació complementària per als alumnes sobre els elements més significatius que es visiten durant l'itinerari.
- El solucionari de les activitats proposades.

Esperem que aquest conjunt d'itineraris esdevinguin una bona eina per a l'aprofitament didàctic de l'observació i anàlisi de l'espai urbà de la ciutat de Tremp

HISTÒRIA I EVOLUCIÓ URBANÍSTICA

FONTS D'INFORMACIÓ

Per analitzar el creixement urbà d'una ciutat, en aquest cas Tremp, cal tenir en compte quatre tipus de fonts que aporten les dades per estudiar i entendre el seu creixement.

- Arqueològiques
- Documentals
- Gràfiques
- L'observació directa

Els estudis arqueològics al Pallars es troben en una fase molt incipient. Això no vol dir que no sigui una zona poblada des de l'antiguitat, sinó que s'hi ha realitzat escasses intervencions arqueològiques. Malgrat tot, hi ha algunes troballes arqueològiques a Tremp i rodalies que donen alguna informació sobre els seus primers pobladors.

La font d'informació que aporta més dades sobre el creixement urbanístic de Tremp és la documental, centrada en quatre tipus d'arxius:

- De caràcter general, com el de la Corona d'Aragó.
- Municipal, localitzat a l'Ajuntament.
- Eclesiàstic, conservat a l'Arxiu Diocesà de la Seu d'Urgell.
- Notarial, dipositat en uns magatzems de l'Ajuntament de Tremp a l'espera del seu trasllat al futur Arxiu Comarcal.

Malgrat l'existència d'aquests bona part de la documentació ha desaparegut com a conseqüència de les guerres del segle XIX (guerres del francès i carlines) i XX (guerra civil).

Molts d'aquest arxius han estat utilitzats per estudiosos locals per publicar llibres sobre la història de Tremp. Entre aquests és especialment important la monografia local realitzada per Miquel Lledós i Mir (1917)

reeditada l'any 1976.

Les postals i fotografies antigues de Tremp juntament amb els plànols urbanístics constitueixen una altra font d'informació per estudiar la història i el creixement urbà de la població.

Finalment, l'observació directa també ens aporta moltes dades. Tot i què Tremp ha sofert molts canvis i els seus elements històrics s'han anat degradant al llarg del temps, es conserven, en els seus carrers i places, elements importants i singulars de l'urbanisme local. La seva observació i la lectura de plànols seran elements de referència imprescindibles per entendre el creixement urbanístic local.

ETIMOLOGIA DEL NOM DE TREMP

Hi ha diferents teories al voltant de l'origen del nom Tremp encara que cap es considera definitiva ja que tal com diu el lingüista Joan Coromines es tracta d'un *nom obscur d'etimologia incerta*.

L'etimologia popular relaciona el nom de Tremp amb tres paraules que farien referència a tres orígens diferents. Aquesta etimologia no té cap base científica i es fonamenta en la aproximació fonètica amb el nom de Tremp:

- La primera teoria defensa que el nom Tremp ve de la paraula llatina *templum* que fa referència a un hipotètic temple d'origen romà que posteriorment es va cristianitzar i que donaria origen a la futura ciutat.
- La segona diu que el nom de Tremp vindria del nom llatí de Termum, en referència a unes suposades termes romanes que hi hauria hagut en aquest indret.
- La darrera teoria explica que la paraula Tremp ve de l'orde dels templers

suposant que aquests monjos medievals s'havien instal·lat en aquesta zona.

A part de les teories populars n'hi ha dues que tenen una base més rigorosa:

- La primera fa referència a l'existència, a Tremp, d'una antiga indústria d'eines de tall famoses pel seu *trempe*, característica que defineix la qualitat d'un metall.
- La darrera teoria defensada pel lingüista Joan Coromines diu que la paraula vindria de *Trimpe* d'arrel indoeuropea oriental. El seu derivat *Trimporo* hauria servit per designar el paratge fèrtil i ben regat corresponent als voltants de Tremp, en contrast amb el serrat cèltic de Talarn i amb la vall eixuta de l'ibèric Orcau.

DELS ORÍGENS A L'ALTA EDAT MITJANA

Els orígens de la ciutat de Tremp no han pogut precisar-se amb exactitud. No se sap des de quan començà a habitar-se l'indret que avui s'anomena Tremp, ni tampoc si l'emplaçament actual d'aquest poblament coincideix amb el primitiu.

Hi ha tres hipòtesis respecte l'origen històric de Tremp:

- La primera estaria vinculada a una sèrie de jaciments prehistòrics localitzats a indrets molt propers a la ciutat, com la zona dels Nerets, Susterris i Gurb.
- La segona situa els seus inicis a la plaça del Peiró. La situació enlairada d'aquesta plaça respecte als seus voltants coincideix amb la tipologia característica dels poblats ibèrics. Tanmateix, els escassos estudis arqueològics que s'hi ha fet no semblen confirmar aquesta hipòtesi.
- La darrera teoria planteja un possible assentament romà en la zona del casc antic des de l'església fins a la cruïlla dels carrers del Forn i Capdevila.

L'ALTA EDAT MITJANA: DEL SEGLE IX AL SEGLE XIII

Fins fa poc s'havia considerat que el primer document que parlava de Tremp era l'acta de consagració de la catedral d'Urgell del segle IX o X. En aquesta acta, es constata que existiria una primitiva església anomenada Santa Maria de Pallars, a redós de la qual començarien a construir-se edificis. Tanmateix, existeixen seriosos dubtes sobre l'autenticitat d'aquest document. Malgrat això, tenim notícies que una primitiva església de Tremp va ser destruïda al segle XI, ja sigui pel comte de Pallars aliat amb els àrabs per restablir el seu domini a la zona, ja sigui per una ràtzia musulmana que va ocupar la vall d'Àger.

Així doncs, la primera notícia segura que tenim sobre Tremp és del 1079 i fa referència a una donació d'un alou (possessió exempta de pagament) per part del comte de Pallars Jussà, Ramon V de Pallars i Valença, a l'església.

A l'Alta Edat Mitjana Tremp pertanyia al comtat del Pallars Jussà i Ramon IV (1011-1047) esdevindria el primer comte independent. El comtat existirà fins l'any 1192, quan la comtessa Dolça I el cedí al rei Alfons I el Castà, per tant, s'incorpora a la corona d'Aragó. En aquesta època Tremp era un lloc de domini comú entre el rei i el bisbe d'Urgell. El fet de dependre directament de la *mitra* d'Urgell va comportar l'exempció de tributs reials a la població que depenia de la col·legiata i aviat s'hi van instal·lar menestrals de diversos oficis.

A nivell urbanístic, a finals del segle XII, l'església, va ser reedificada i ampliada pel comte Ramon V de Pallars i la seva esposa Valença de Tost. Es tractava d'una església romànica possiblement amb un claustre adossat, ubicat a l'actual placeta de

l'església. D'aquesta primitiva església només hi resten uns capitells romànics exposats actualment al Museu Diocesà de la Seu d'Urgell i una part de la portalada lateral de l'església.

La població es concentrava a l'entorn de l'església i en un nombre menor, en el raval de la Pedrera. També hi ha indicis que la vila es trobava ja murallada. (*Veure plànol n. 1*)

Per la seva estratègica situació, en un punt intermedi entre la muntanya i la plana, Tremp era la cruïlla de les cabaneres o línies de transhumància del bestiar que seguien el curs de la Noguera Pallaresa i pujaven del Montsec vers el Pirineu. D'altra banda, l'establiment de Tremp al centre d'una zona d'important producció agrícola, especialment vinya, oli i hortalissa, va convertir-lo en centre d'intercanvi de productes entre la Conca i l'alta muntanya. Aquests fets, junt amb els beneficis fiscals de què gaudia, comportaren un important desenvolupament d'activitats mercantils. Al segle XII s'hi celebrava una fira i al XIII hi consten dos mercats.

D'acord amb les escasses dades de les quals es disposa referents a aquesta època, es constataria que la població no deuria sobrepassar els 100 focs, és a dir, a l'entorn de 450 persones.

LA BAIXA EDAT MITJANA. SEGLES XIII I XIV

Extingit el comtat, el Pallars Jussà s'integra a la vegueria del Pallars essent Tarn el centre administratiu fins a principis del segle XIX.

Malgrat la capitalitat oficial de Tarn, la població més important era Tremp, vila de domini eclesiàstic.

Aquest domini eclesiàstic va provocar importants desavinences entre els bisbes i

els reis sobre el domini jurisdiccional de la vila de Tremp. Aquests conflictes es van resoldre el 1370 amb un pacte que va suposar la incorporació de la vila a la corona sense ocasionar perjudicis als drets del bisbe d'Urgell.

Amb aquesta nova situació, i per tal de revitalitzar la zona, els reis, especialment Pere III el Cerimoniós, van concedir una sèrie de privilegis econòmics a la vila. Un dels més importants va ser la concessió de diverses fires. Una altra prova d'aquest desenvolupament econòmic és la creació de la figura del *mostassaf*, que tenia la funció de controlar els pesos i mesures locals, vetllar pel bon estat de les mercaderies que es venguessin a la vila i arbitrar les qüestions urbanístiques entre els veïns. Aquesta figura prenia una especial rellevància en les fires i mercats. Aquesta favorable situació econòmica i política de la vila va contribuir en gran manera a l'important creixement que experimentà la població en aquest període.

Demogràficament, a partir del segle XIV es disposen de més dades sobre la ciutat i els seus habitants. El primer cens conegut és del 1365 i li atribueix 165 focs, pocs anys més tard, al 1378, 194, amb un increment de 31 focs. L'augment demogràfic va venir acompanyat d'un relatiu creixement urbanístic. Possiblement es van desenvolupar petits ravals i noves construccions fora del recinte murallat.

A partir de mitjans del XIV es donà una important crisi demogràfica produïda per successives pestes i períodes de fams provocades per males collites. El 1497 Tremp tenia només 82 focs (cada foc es comptabilitza com a 4,5 habitants)

Aquesta davallada de població comportà canvis urbanístics amb l'abandó d'algunes parts de la població. També es produirà en

aquesta mateixa època, un incendi que destrueix l'església. Aquesta es reconstruirà a expenses dels habitants de la vila, amb la desena part de tots els testaments.

L'EDAT MODERNA: FINALS DEL SEGLE XV A FINALS DEL XVIII

Demogràficament, la crisi de la Baixa Edat Mitjana continua als inicis de l'Edat Moderna, ja que en el fogatge de 1515 només li dona 77 focs. En el cens de 1553 es detecta un canvi de tendència demogràfica ja que consten 113 famílies o focs. Tanmateix, li calgué esperar al cens de 1718 on ja consten 700 habitants per arribar a assolir els nivells de població que havia tingut en el cens del 1378.

A l'igual que la majoria dels pobles del Pallars, al llarg del segle XVIII Tremp va augmentar la seva població de manera espectacular, passant de 700 habitants a 1262 segons el cens de 1787.

Aquest creixement demogràfic provocat per una ampliació de les terres de conreu i un augment dels rendiments agrícoles, va acompanyat de grans canvis urbanístics que es materialitzen a tres nivells: construcció i rehabilitació de nous edificis al casc antic, l'ampliació del nucli murallat amb els carrers de Soldevila i del Mercadal i l'aparició de quatre ravalers exteriors.

Construcció i rehabilitació del casc antic

Al 1521 es va crear l'Hospital del Pobres, instituït per Jaume Fiella, fill de Tremp, situat a l'actual carrer del Forn.

Entre el 1638 i el 1642, es produí la reedificació de l'església amb l'estructura actual, a excepció del campanar.

Al 1695 es construiria o rehabilitaria un edifici per convertir-lo en escola i també

durant el segle es farien diverses obres al forn de la vila.

Des del punt de vista econòmic, la part superior del carrer de Capdevila, que s'anomenava carrer dels Sabaters, i el carrer de Peressall centralitzaven bona part de l'activitat artesana

En general, les cases del casc antic, que fins ara tenien planta baixa i com a màxim un pis, creixen en altura i en amplada mitjançant la construcció de nous pisos, tribunes i porxos.

Ampliació del nucli murallat

Al llarg de l'Edat Moderna la vila va recuperar progressivament l'esplendor que havia tingut als inicis del segle XIV. Urbanísticament apareixen dos nous carrers, Soldevila i Mercadal.

El carrer de Soldevila es convertiria en el lloc de residència de la petita noblesa rural, amb cases nobles presidides per àmplies portalades i escuts. Al llarg del carrer es troben les residències del marquès de Sentmenat, del marquès de Llió, del baró d'Abella, del baró de Sullà i de les famílies de cavallers dites de Castells, de Serra, de Ferrer i de Gallart. Les principals activitats d'aquestes famílies era la venda de censals, una mena de banca i l'explotació agrícola.

L'altre carrer que va adquirir importància des del punt de vista econòmic va ser el carrer de Mercadal, on se centralitzava tota l'activitat comercial, juntament amb el carrer de Peressall. Aquesta zona es potenciarà amb la creació d'un nou mercat, instituït l'any 1664 pel rei de Castella. Aquest mercat se celebrarà els dilluns i comptarà amb els mateixos privilegis que gaudien altres mercats catalans. D'aquesta època prové la institucionalització de les quatre

fires de la ciutat.

Aquests dos carrers van obligar a construir un nou tram de muralla que va sofrir diverses modificacions al llarg del temps. Per exemple, durant la Guerra dels Segadors (1640-52), Tremp es fortificà per combatre les tropes castellanques i va haver de refer les muralles i construir noves torres com molts altres pobles de la comarca.

Aparició de nous ravals

A l'exterior del casc antic van aparèixer quatre ravals que van créixer a l'entorn dels eixos viaris més importants d'accés a la població i que estaven vinculats a edificacions religioses o a activitats econòmiques concretes:

Raval de Sant Jaume

L'any 1490 es construeix el Convent de Sant Jaume de Pallars o Schola Christi de Tremp, situat fora de la població, a la qual s'unia pel pont de Sant Jaume. Aquest convent va estar obert fins el **1835**. Va funcionar com a centre docent on s'impartien cursos reconeguts en les universitats del regne

Raval dels Caputxins

Al 1627 es fundà el convent dels Caputxins, a l'actual Fundació Fiella, a redós del qual es configuraria el raval dels Caputxins. Aquest raval format pels actuals carrers del Mig, Capelles i Hospital, connectava el casc antic amb el convent del Caputxins. Al seu entorn es van construir corrals i eres de famílies que vivien a l'interior del nucli murallat.

Raval de Sant Roc

Al 1774 s'obriria el carrer de Sant Roc, que inicialment s'omplí d'eres i pallers i acabà essent un raval de la població on es van instal·lar moltes famílies pageses.

Raval de les Adoberies

L'increment de les activitats manufactureres del període així com l'explotació per part del convent de Sant Jaume, de les aigües del riu de Tremp, degué potenciar la formació del barri de les Adoberies, on s'instal·laren diversos tallers que adobaven pells per al seu posterior aprofitament. Aquesta activitat industrial del Tremp, documentada des del segle XVI i XVII, va esdevenir un dels sectors econòmics més importants de la vila fins la seva desaparició definitiva a mitjans del segle XIX.

L'estudi de l'evolució urbanística de Tremp esdevé una eina força útil per entendre les transformacions demogràfiques, econòmiques i socials al llarg del temps.

BIBLIOGRAFIA

CASTILLÓ, A.; PLADEVALL, A.; PAGÈS M. *Gran geografia comarcal de Catalunya. Volum 12. Pallars Sobirà, Pallars Jussà, Alta Ribagorça, Baixa Ribagorça, Llitera*; Fundació Enciclopèdia Catalana; Barcelona; 1984

FARRÀS, F. QUERALT R.; Crèdit de síntesi "Evolució urbanística de Tremp"; Sense editar; IES Tremp; 2000

LLEDÓS I MIR, M.; *Historia de la antigua villa, hoy ciudad de Tremp*; Arts gràfiques J, Faidella Seix; Barcelona; 1917

MIR I AMAT, J.; *Tremp al pas del temps. Comentaris històrics*; Bisbat d'Urgell; 1978

MIR, A.; DE MONER, J. M.; PLEYAN DE PORTA, J.; *Àlbum històric, pintoresc i monumental del Pirineu*; Garsineu; Tremp; 1996

PRATS, F.; COLL, J.; Material elaborat per a la realització d'itineraris urbans; Escola d'Estiu; sense editar; Tremp; 1988

GALERIA D'IMATGES



Campanar



Casa Pare Manyanet



Casa Feliu



Portalada esglesia



Amplada cases casc antic



Antic Hospital dels Pobres



Plaça de la Verdura



carrer de Soldevila



Casa del baró de Sullà



Casa de la família Castells



Torre dels padres



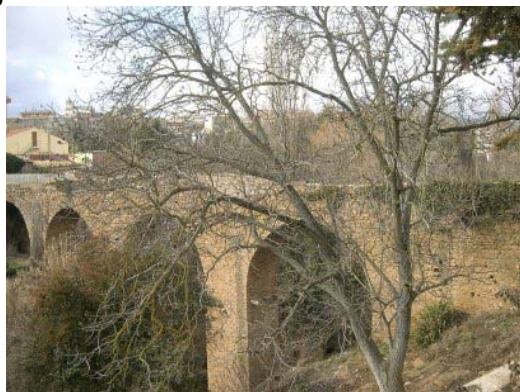
Terrasses del Vall



Torre de la sagristia



Creu de terme



Pont de Sant Jaume

PLÀNOLS

TREMP

Plànol 3: EDAT MODERNA (s.XVI-XVII)



ACTIVITATS

ACTIVITATS ABANS DE L'ITINERARI

1. Escriu un exemple de les següents fonts d'informació

Arqueològica:

Documental:

Gràfica:

Observació directa:

2. Hi ha diferents teories al voltant del nom de Trep. Relaciona les següents teories segons sigui popular o de base més rigorosa

El nom Trep ve de la paraula llatina *templum*

Existència, a Trep, d'una antiga indústria d'eines de tall famoses pel seu *trep*

Popular

Amb base més rigorosa

El nom de Trep ve del nom llatí de *Termum*

3. Els orígens de la ciutat de Trep no s'han pogut precisar amb exactitud. Això ha comportat diferents hipòtesis per explicar-los. Relaciona cada hipòtesi amb el lloc corresponent.

Origen prehistòric

Origen ibèric

Origen romà

Origen medieval

Plaça del Peiró

Zona dels Nerets

Església

Cruïlla dels carrers del Forn i de Capdevila

4. Cerca al material de consulta les dates dels següents fets històrics referents a la història de Trep i situa-les en aquest eix cronològic

Edat Mitjana						Edat Moderna			
Alta Edat Mitjana				Baixa Edat Mitjana					
S. IX	S. X	S. XI	S. XII	S. XIII	S. XIV	S. XV	S. XVI	S. XVII	S. XVIII

- Data de la primera notícia segura sobre Trep
- Data del pacte entre els comtes de Pallars i el bisbe d'Urgell en el qual s'establí que Trep era un lloc de domini comú.
- Data de la incorporació de la vila a la corona
- Data de la institució del convent de Sant Jaume de Pallars.
- Període de reedificació de l'església amb la seva estructura actual.
- Data de fundació del convent dels caputxins

5. Activitats sobre plànol:

El nucli antic de Tremp té una configuració urbanística molt clara que reflecteix la seva història. Hi ha el clos antic perfectament definit envoltat durant vuit segles per una muralla. A l'Edat Moderna aquest nucli s'eixampla amb els ravals i els carrers on se centralitzava l'activitat comercial i les cases senyorials.

Observa i compara els plànols 1, 2 i 3 que corresponen a l'evolució urbanística de Tremp des de l'Edat Mitjana a l'Edat Moderna. Realitza després les activitats que se't proposen.

- Plànol 1:
 - * A quina època correspon
 - * Localitza l'església. Quantes naus té?
 - * Quins són els carrers actuals que marquen els límits de vila de Tremp a l'Alta Edat Mitjana?
- Plànol 2:
 - * A quina època correspon
 - * Acoloreix en vermell la part del casc antic que correspon a l'Alta Edat Mitjana
 - * Acoloreix en verd la part del casc antic que es configurarà durant la Baixa Edat Mitjana.
 - * Fixa't en l'església i compara-la amb el plànol 1. Quina diferència principal hi aprecies?
- Plànol 3
 - * A quina època correspon
 - * Observa el plànol 1 i 2 i pinta de vermell la zona que correspon a l'Alta Edat Mitjana i en verd la baixa Edat Mitjana
 - * Pinta la resta del casc antic que va desenvolupar-se durant l'Edat Moderna en groc
 - * Encercla el nucli antic de Tremp i la zona dels ravals que creixen.

6. Completa:

La figura del *mostassaf* va ser creada per a causa del desenvolupament de la ciutat de Tremp.

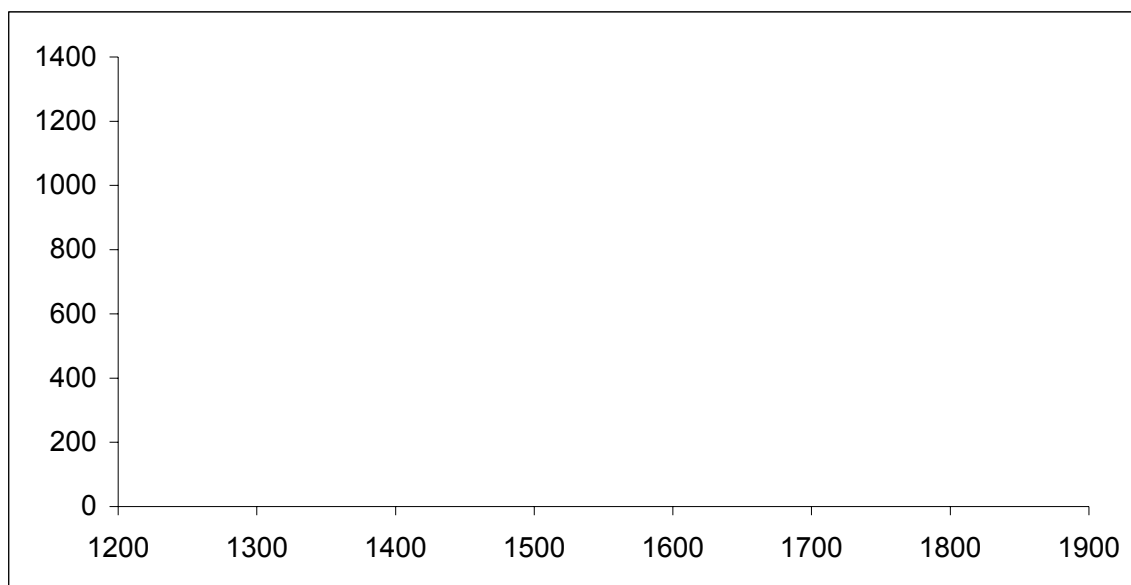
Les funcions que s'atorgaren al *mostassaf* varen ser:

.....

Aquesta figura tenia una especial importància en

7. De quin any és el primer cens de població.....

8. A partir de les dades demogràfiques del material de consulta (censos de 1365, 1378, 1497, 1515, 1553, 1718 i 1787) , elabora la gràfica de l'evolució de la població de Tremp dels anys 1365 a 1787. Has de tenir en compte que fins l'any 1553 el recompte es fa amb focs (1 foc correspon a 4 habitants).



Observa la gràfica i realitza les següents activitats:

- a) Relaciona cada període amb la tendència demogràfica que el caracteritza

1365-1378	Alça moderada a llarg termini
1378-1515	Crisi demogràfica
1515-1718	Augment espectacular de la població
1718-1787	Anys de creixement demogràfic

- b) Separa amb línies verticals i enumera les quatre fases demogràfiques que s'observen a la gràfica .

- c) Ajuda't del material de consulta i explica les causes de la crisi demogràfica del segon període i de l'augment de població de la darrera fase

Segon període:

.....

.....

Darrer període:

.....

.....

ACTIVITATS DURANT L'ITINERARI

PARADA 1: PLAÇA DE L'AJUNTAMENT. ESSLÉSIA (FAÇANA EST)

1. Activitat sobre plànol: Agafa el plànol 1 i marca amb una creu el lloc on et trobes.
2. A partir de les explicacions sobre l'edifici de l'Ajuntament completa:
El Bisbe d'Urgell va cedir a Tremp l'edifici de l'Abadia l'any Amb la condició que havia de donar al bisbat un cens anual de dues i Durant molts anys a la segona planta hi havia les dependències L'edifici actual fou inaugurat l'any
3. Fixat en la façana de l'església i escriu V o F segons sigui vertader o fals
 - Els contraforts de l'absis marquen l'estil barroc
 - La torre de la Sagristia formava part de l'antiga estructura defensiva de la població quan estava envoltada de muralles
 - En el campanar s'hi diferencien dues èpoques de construcció
4. Observa aquesta fotografia antiga del campanar i compara-la amb l'actual. Escriu les diferències que hi observes



Campanar antic

Campanar actual

5. Observa el campanar i escriu quina característica del material de construcció utilitzat ens permet diferenciar les dues etapes constructives
Justifica la resposta
.....
6. En l'espai entre l'edifici de l'Ajuntament i l'església antigament hi havia

PARADA 2: PLACETA DE L'ESGLÉSIA

1. Activitat sobre plànol: Agafa el plànol 2 i marca amb una creu el lloc on et trobes.
2. Et trobes a la placeta de l'església. Quin recinte hi havia en aquest lloc, en la primera època de construcció de l'església?
.....
3. Per què aquesta placeta es coneix com la plaça de les carnisseries?.....
.....
.....
4. A la façana es diferencien èpoques de construcció: una primera fins l'alçada de les, una posterior, fins a la i la darrera correspon a de l'edifici feta cap a l'entrada principal de l'església. Hi ha dues gàrgoles La porta és d'estil romànic i té un arc
5. Situat davant del Casal Manyanet.
 - Observa la placa que hi ha al Casal Manyanet.
 - Indica el nom complet del personatge que va néixer i viure en aquesta casa?
.....
 - En quin any es va inaugurar aquesta casal?.....
 - L'any 1982 aquest personatge va ser declarat beat pel papa Joan Pau II i canonitzat el 16 de maig de 2004. Quin dia se celebra Sant Josep Manyanet?
 - Josep Manyanet va ser l'impulsor d'un temple de Barcelona molt important. Quin és?
.....

PARADA 3: PLAÇA DE L'ESGLÉSIA

1. Activitat sobre plànol: Utilitza el plànol 2 i marca amb una creu el lloc on et trobes
2. Cerca a la façana de l'església l'any de la seva última reconstrucció. Trobaràs dos dígits a la base de la part esquerra de la porta i els altres dos a la dreta. Quin any és?
3. Subratlla l'època històrica a la qual pertany:
Alta Edat Mitjana Baixa Edat Mitjana Edat Moderna
4. Escribe dos elements que destaquen a la façana.....
5. A la part superior de la façana, en els vèrtex, destaquen dos elements decoratius esculpits en pedra, simulant gerres flamejant. De quin estil són?
6. L'escultura del timpà de la porta principal està feta amb per l'escultor Pujol Grau l'any 1982. Què representa?
.....
.....
7. Observa la Casa Feliu. És un clar exemple d'habitatge d'una família benestant.
 - Per què la porta de la casa era tan ampla?
 - En quina planta vivien els senyors? Quins elements de la façana ho indiquen?
.....
 - Qui et sembla que vivia al cap de casa?

PARADA 4: CASC ANTIC. ANTIC HOSPITAL DELS POBRES (ACTUAL EDIFICI DEL JUTJATS)

1. Activitat sobre plànol: Utilitza el plànol 2 i marca amb una creu el lloc on et trobes. Ressegueix el carrer per on has passat, des de la plaça de l'església i escriu-hi el seu nom.
2. Quines característiques tenen els carrers del casc antic?
3. Moltes cases del casc antic de Tremp són molt estretes. Hi vivia gent de condició molt humil, fonamentalment pagesos. A mesura que vagis avançant pel carrer del Forn en trobaràs algunes. Posa atenció a la casa del carrer de Forn que està enderrocada, enfront dels actuals jutjats i a l'alçada de la plaça del Forn. Quin element condicionava, antigament, l'amplada d'aquestes cases?
4. Situa't en l'antic Hospital dels pobres, actual edifici dels jutjats. Contesta
 - En quin any es va construir aquest edifici?
 - Qui el va fer construir i per què?
.....
 - Qui tenia dret a utilitzar aquest servei i en quines condicions?
.....
.....
 - Quines funcions ha fet al llarg de la història i quina té actualment?.....

.....

PARADA 5: CASC ANTIC. PLAÇA DE FRANCESC PUJOL (TAMBÉ DITA PLAÇA DE LA VERDURA)

1. Activitat sobre plànol: Marca amb una creu al plànol 2, el lloc on et trobes. Ressegueix amb línies els quatre carrers que organitzen el casc antic.
2. Observa i completa
El casc antic està organitzat en relació a quatre carrers que conflueixen a la plaça de Francesc Pujol. De sud a nord hi ha el carrer i el carrer
..... D'est a oest els i
3. Per què es coneix popularment com plaça de la Verdura?
.....
.....

PARADA 6: CARRER DEL MERCADAL (ANTIGA PLAÇA DEL MERCADAL)

1. Activitat sobre plànol: Dibuixa una creu al plànol 2 el lloc on et trobes. Marca-hi els límits de l'antiga plaça del Mercadal.
2. Per què aquesta plaça s'anomenava plaça del Mercadal?
3. Relaciona amb fletxes cadascun dels carrers del casc antic amb la tipologia d'activitats econòmiques que s'hi concentraven, al llarg del segle XVII.

Carrer de Capdevila, actual Dr. Roure

Activitats comercials

Carrer del Mercadal

Activitats artesanals

Carrer de Peressall

4. Observa la fotografia antiga de la plaça del Mercadal i compara-la amb l'actual carrer del Mercadal. Escriu-ne diferències.



Fotografia plaça del Mercadal

Actual carrer del Mercadal

PARADA 7: CARRER DE SOLDEVILA (CASES SENYORIALS) I COL·LEGI SANT JOSEP

1. Activitat sobre plànol: Marca amb un cercle al plànol 2 el lloc on et trobes. Localitza amb una creu la situació de l'antic portal del carrer.
2. En quin període es va construir el carrer de Soldevila? En aquest carrer hi vivien les famílies de la petita noblesa rural de Tremp. Per què?
.....
3. Relaciona els propietaris de les cases senyorials del s XVII amb els propietaris actuals i les característiques que s'hi observen.

Propietaris del s XVII	Propietat actual	Característica
	• Potau, núm 3	• Ubicació Consell Comarcal
• Marquès de Sentmenat	• Maria Segur, núm 13	• Edifici de final del segle XX amb torre medieval integrada
• Família Serra	• Terrissa, núm. 15	• Escut damunt la porta
• Família Castells	• Lladen Alegret, núm 21	• Forja balcon i finestres del 1888 procedent d'un palau de Sevilla
• Baró de Sullà	• Museu CC Naturals, núm. 23	• Amples portalades
• Baró d'Abella, després Rectoria	• Pantalón, núm. 20	• Carnisseria
• Família Ferrer, després col·legi Sant Josep	• Consell Comarcal, en obres, núm. 18	• Botiga de queviures

4. El carrer de Soldevila era tancat i es va obrir fora muralla el 1903, per raons higièniques. L'enderroc va afectar un tros de la casa propietat de
5. L'actual Museu de Ciències Naturals era el col·legi Sant Josep. Observa la placa que hi ha a l'entrada del Museu, per la banda del carrer de Soldevila. Contesta:
 - A quin personatge està dedicada?
 - En quin lloc i data va néixer?
 - Nom de la congregació religiosa que va fundar?

PARADA 8: TORRES I MURALLES MEDIEVALS

1. Activitat sobre plànol: Marca amb un cercle al plànol 2 el lloc on et trobes. Localitza amb una creu la torre. Aquesta formava part del sistema defensiu de la ciutat. Ressegueix amb una línia la ubicació de la muralla durant la baixa edat mitjana.

2. Ens trobem ubicats a la torre dels Padres.

Fins a les darreries del segle XIX Tremp fou una ciutat tancada per muralles, relligades per sis torres de defensa, de les quals se'n conserven tres. Escriu el nom d'aquestes torres en els espais en blanc següents.

- Torre, prop de l'entrada del carrer de Capdevila
- Torre, propera a l'absis de l'església
- Torre, al costat del portal del carrer de Soldevila

3. Des del costat de la torre observem les cases del costat esquerra de la Plaça de la princesa Sofia. Per què totes les cases tenen terrassa?

.....

.....

.....

PARADA 9: PLAÇA DE LA CREU

1. Activitat sobre plànol: Marca amb un cercle al plànol 3 el lloc on et trobes. Encercla els tres raval i posa el nom corresponent de cadascun. Igualment escriu en el plànol el nom dels dos edificis religiosos que hi havia a l'exterior del recinte murallat al segle XVI.

2. Para atenció a la creu de terme que hi ha a la plaça de la creu i contesta:

- Què és la base que la sustenta?
- En quin material està feta?
- En el capitell i a la mateixa creu quins temes s'hi representa?.....
- Quines funcions tenien antigament les creus de terme?

PARADA 10: SANT JAUME1. Activitat sobre plànol: Marca amb un cercle al plànol 3 el lloc on et trobes. Marca amb una creu el pont de Sant Jaume i escriu una **C** en el lloc on havia estat ubicat el convent de Sant Jaume.

2. A partir de les explicacions de la professora o bé llegint el plafó informatiu ubicat després del pont de Sant Jaume, contesta:

- Quin edifici religiós important hi havia en aquest indret?
- En quin any es va construir?.....Quina funció feia?.....
- Quan es va enderrocar? i per què?.....
- En què es va transformar l'any 1903? Qui la va fundar?

- Què és actualment?
3. Observa el pont de Sant Jaume i contesta:
Quants arcs té?De quin tipus són?.....Per què et sembla que servien els forats que hi ha a la part inferior del pont?.....
.....
 4. Situa't al mig del pont de Sant Jaume. A la part dreta, en direcció a Tremp, es troba el barri de les Adoberies i el curs del torrent de la Fontvella. Contesta.
 - Quin tipus d'indústria artesana hi havia?.....
 - Per què era en aquest indret?
 - Per què es diu barri de les Adoberies?.....

PARADA 11: PLAÇA DEL PEIRÓ

1. Activitat sobre plànol: Dibuixa un cercle al plànol 3 en el lloc on et trobes. Marca amb una creu el punt on està situada la plaça.
2. Fixa't en els voltants de la plaça. Per què alguns historiadors defensen la teoria que en aquest indret hi havia un antic poblat ibèric?.....
.....
3. En aquesta plaça hi ha un pedró. A quin Sant està dedicat?.....

PARADA 12: PLAÇA DE CASIMIR TORRENT. CONVENT DEL CAPUTXINS (ACTUAL FUNDACIÓ FIELLA)

1. Activitat sobre plànol: Marca amb un cercle al plànol 3 el lloc on et trobes. Marca amb una creu l'antic convent dels Caputxins.
2. Qui va fundar el convent del Caputxins? En quin any?.....
3. Quines funcions va fer aquest edifici en les dates que s'indiquen?
 - El 1836:.....
 - Del 1912 fins 1992:
 - En l'actualitat:.....
4. Com s'anomena en l'actualitat i per què?
.....
.....

PARADA 13: RAVAL DELS CAPUTXINS. CARRER DE L'HOSPITAL.

1. Activitat sobre plànol: Marca amb un cercle al plànol 3 el lloc on et trobes.
2. En quin raval es trobava l'actual carrer de l'Hospital?

3. Quin tipus d'edificacions sovintejaven en aquest carrer?
4. Observa l'edifici de col·legi M. Immaculada:
 - * Quin any es va fundar?
 - * Qui van ser els seus fundadors?
 - * Observa les finestres del col·legi Maria Immaculada. Quina característica ens indica que és un edifici antic?
5. Observa la pavimentació del carrer. Quin element habitual dels carrers hi trobes a faltar i per què creus que s'hi ha fet aquest tipus de reforma?
.....
6. Fixa't en l'espai buit del carrer, quins elements constructius hi veus?
.....

ACTIVITATS DESPRÉS DE L'ITINERARI

1. Explica les característiques del creixement urbanístic de Trepç en cadascuna de les següents èpoques:

Alta Edat Mitjana

.....

.....

Baixa Edat Mitjana

.....

.....

Edat Moderna.

.....

.....

2. Relaciona el nivell de població i l'economia amb el creixement urbanístic

.....

.....

.....

3. Relaciona cadascuna de les zones que marquen el creixement urbanístic de Trepç a l'Edat Moderna amb la seva tipologia

Carrer de Soldevila	Pagesia
Carrer del Mercadal	Edificació religiosa
Raval de les Adoberies	Residencial
Raval dels Caputxins	Activitat manufacturera
Raval de Sant Roc	Activitats comercials

4. Explica quina característica o quin element t'ha cridat més l'atenció de la ciutat de Trepç i per què

.....

.....

.....